

שני כישלונות

והישג חשוב אחד

התרגום של מחאת 2011 לתוצאות ממשיות לא צלח כי הממשלה ראתה בה איום במקום הזדמנות © ולמרות זאת, בראייה לעתיד, המחאה הניעה מהלכים חשובים

איציק שמולי

חבר הכנסת מטעם מפלגת העבודה בכנסת ה-20, לשעבר יו"ר התאחדות הסטודנטים וממנהיגי המחאה החברתית בישראל ב-2011

על המציאות הסובבת. מאז ומתמיד היו אלה צעירים וסטודנטים אשר קראו תיגר על המציאות הקיימת, טלטלו כללים וניערו מוסכמות בשאיפה להוביל את חברתם אל מחוזות טובים יותר. למעשה, המהות האמיתית של המונח "סטודנט" אינה יכולה להסתכם ברכישת השכלה וקניית דעת, כי אם בהוויה ובפעולה אשר משקפות את כמיהתם של צעירים לכינונה של חברה מוסרית יותר. ◀

בעידן הזה כותבים אנשים צעירים פרקים שלמים בהיסטוריה של עמם ומסרבים לחיות כתוצר ישיר של נסיבותיה. אכן, לכל מקום יש רקע ונסיבות משלו, אשר מובילים להתפרצות חברתית גועשת, אולם באזורים שטופי המחאה אפשר לזהות בבירור צעירים אשר לוקחים אחריות על עתידם, ובידיים חשופות וברוח שופעת אמונה, מסתערים

תומכים ומאמינים בישראל וביכולתה לעמוד מול האתגרים הניצבים בפניה, אבל יש לנו גם מה לומר על הערכים המנחים אותה, על הפערים החברתיים הנפערים בתוכה, על סדרי העדיפויות המשובשים של מנהיגיה, על השיטה הפוליטית המשחיתה אותה ועל השירותים הממשלתיים הדלים המפקירים את אזרחיה.

מקץ שש שנים יש להודות כי התרגום הפוליטי של מחאת 2011 לא צלח לפחות משתי סיבות: ראשית, עד עצם היום הזה נכשלה הממשלה בתפיסתה את המחאה החברתית כאיום במקום כהזדמנות. מאות אלפי אנשים שיוצאים לרחובות מעניקים הזדמנות נדירה לחשוב מחדש על סדרי העדיפויות הנכונים לכלל החברה ולא רק לחלקים נבחרים מתוכה; הם נותנים אשראי עצום לעומדים בראשה להאיר עיוותים שונים ולהוביל שינויים מהותיים במדיניות החברתית-כלכלית. כל זאת לא אירע. אדרבה, הממשלה הייתה עסוקה בניסיון שיטתי לכרסם בבסיס האיתן של הלגיטימציה הציבורית העצומה שלה זכתה תנועת המחאה, בניסיון נואל להשחיר את פניהם של מנהיגיה ולמסמס האנרגיה שהצטברה בתוכה באמצעות הקמת ועדה חסרת מנדט (שאפילו את המלצותיה לא טרחה ליישם). שנית, מפלגות האמצע שקמו על בסיס התנגדות למדיניות החברתית-כלכלית הקיימת שהתווה נתניהו, לא רק שלא כפו שינוי מהותי על המדיניות הכלכלית אלא אף הצטרפו כמעט בלא תנאי לממשלה בראשותו. במקום הזעזוע העמוק שאליו התחייבו, הביאו לתוספות קטנות וסמליות במדיניות הקיימת. וזו הבעיה: כשלא מחליפים את מי שקובע את המדיניות – מיותר לצפות לשינוי משמעותי כלשהו בתוצריה.

עם זאת, גם הישג מרשים אחד היה למחאה – האמונה שאפשר לשנות. בראשיתו של דבר חלחלה ההבנה בציבור כי המצוקה הכלכלית אינה תוצאה של עצלות או חוסר כישרון של פרט כזה או אחר, אלא הפנמה כי "השיטה" אינה מאפשרת כמעט אחרת, ובמקום לחפש את האשם – כדאי לכפות יחד את השינוי. ואכן, "הישראלים החדשים" של קיץ 2011 יצאו לראשונה מאזור הנוחות והחלו מתעניינים ברזי הכלכלה, הפכו רגישים יותר למצוקות האחר, ובעיקר החלו להאמין ביכולתם להוביל שינוי ולהיאבק למענו לאורך זמן. המחאה המרגשת של האתיופים, מחאת הגז, הפגנות פתח תקווה, מחאות צרכניות שונות ועוד ועוד, הן כולן פועל יוצא של אותה הבנה, שבזכות פעולה נחושה ומשותפת – בכוחנו לחולל שינוי.

ובקיץ 2011 הגיע גם תורנו. צעירי ישראל הובילו את המחאה החברתית הגדולה ביותר שידעה ישראל מימיה, וסחפו אחריהם את ההמונים בתביעה לצדק חברתי. צעירים רבים בעלי השכלה וכישורי תעסוקה נאותים הבינו ש"חוקי המשחק" של כלכלת השוק (כולל שוק הדיור) לא היו מספיק הוגנים ופעלו נגדם. בצד מצוקתם הכלכלית היומיומית קינן בלבם ספק כבד אם יעלה בידם לבסס את עתידם בטווח הקצר. התסכול נעשה רק עמוק יותר כשאל המצוקה הכלכלית נוספה תחושת הריחוק של מוסדות המדינה, שנתפסו כמנותקים ממצוקות הציבור ופועלים בעיקר למען עצמם.

ועדיין, גם אם יוקר המחיה הגואה בישראל היווה מניע מרכזי ליציאת ההמונים, המאבק לא הסתכם בחוק שיש לשנות או במוצר שיש להפחית ממחירו. שבוע אחר שבוע חזרו האלפים אל הכיכרות כדי להזכיר לעצמם, לחבריהם ולמנהיגיהם איזו חברה ישראלית ירצו לראות כאן בעתיד. זה היה מאבק על אותה תקווה ישראלית שכמעט ונמוגה; על חזון ועל ערכים כמו סולידריות חברתית, שנחנקו באדישותה ובהישגיותה של החברה הישראלית של השנים האחרונות; מאבק ערכי ואידאולוגי על אופייה ועל דמותה של החברה הישראלית, שבו קוראים הישראלים בקול ברור: אנחנו

צילום: רות שלם

בהופעתה המודרנית קוראת לנו לקשור את גורלנו בגורל המדינה והחברה ולקחת אחריות על עוד ועוד משימות חברתיות חשובות שמילוין הכרחי כל כך במאבק על חוסנה של מדינת ישראל ולכידות חברתה. זוהי הסיבה שחבריי ואני עברנו להתגורר ולפעול בשכונות העיר לוד שמזמנות אתגרים רבים כל כך. אנחנו הצעירים חייבים להיות חלק מהשינוי שאותו אנו מבקשים לראות בישראל. לשם אנו חותרים, לשם אני יודע שעוד נגיע. ■

לבסוף, ראוי שנזכור כי ישראל טובה יותר לא תצמח רק מכוח החלטת ממשלה או חקיקה בכנסת. גם אנחנו הצעירים חייבים להיות חלק מהשינוי שאנו כמהים לראות כאן. בקיץ 2011 סירבו הסטודנטים להצעה המפתה להיטיב את מצבם בעבור הזכות להמשיך ולהיאבק עבור האחרים. בכך מילאנו את ייעודנו אך הוא רחוק מלהסתיים. הביצות כבר יבשו, אך ישראל שלנו עודנה מלאת אתגרים ובעיות, ואני מאמין כי הציונות